

Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare

Finansdepartementet
Jakobsgatan 24
103 33 Stockholm
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ofa.k.remissor@regeringskansliet.se
torkel.winbladh@regeringskansliet.se

Handläggare

Avdelningen för folkhälsoanalys
och datautveckling
Malin Ahrne

Datum

2020-04-22

Vårt ärendenummer

00242-2020

Ert ärendenummer

Fi2019/04187/K

Idéburen välfärd - SOU 2019:56

Sammanfattning

Folkhälsomyndigheten välkomnar utredningens förslag som syftar till att öka möjligheterna för idéburna aktörer att delta i utförandet av offentligt finansierade välfärdstjänster. Idéburna organisationer fyller en viktig funktion för att tillhandahålla tjänster som är viktiga inom folkhälsoområdet, till exempel insatser inom prevention, integration samt olika lågröskelverksamheter. Det civila samhället fyller även en viktig roll för att lyfta perspektiv som hbtq-rättigheter och jämställdhet. I propositionen God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (2017/18:249) framgår att en strävan att minska de ojämlika förutsättningarna för en god och jämlik folkhälsa bör vägleda folkhälsoarbetet inom alla sektorer och på alla samhällsnivåer. Folkhälsomyndigheten vill därför understryka jämlikhetsperspektivet i den offentligt finansierade välfärdsverksamheten som en viktig faktor för att kunna nå det nationella folkhälsopolitiska målet att minska de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Folkhälsomyndigheten vill även lyfta vikten av att följa upp och utvärdera de förslag som genomförs och även belysa att vägledning kan behövas gällande andra förutsättningar för idéburet offentligt partnerskap än de rent rättsliga.

Det civila samhället är en viktig resurs som kan komplettera men inte ersätta det ansvar det offentliga har för folkhälsa och jämlik hälsa. Utredningens förslag på en definition av idéburna aktörer kan användas för att identifiera och avgränsa de idéburna aktörerna från andra aktörer i olika välfärdsverksamheter som är av intresse inom folkhälsoområdet. Förslagen kan också ge idéburna organisationer ytterligare möjligheter, utöver bidrag och annat stöd, att säkerställa sin finansiering vilket kan öka långsiktigheten och självständigheten i organisationernas verksamhet.

Folkhälsomyndigheten tillstyrker mot bakgrund av ovanstående, med följande kommentarer, samtliga förslag i utredningen.

Folkhälsomyndighetens kommentarer

3.2 Utredningens avgränsning av begreppet välfärd

Folkhälsomyndigheten saknar i utredningen en närmare beskrivning av området hälsofrämjande verksamhet. Det framgår inte på ett tydligt sätt i) vilken verksamhet som kan anses vara hälsofrämjande, ii) hur hälsofrämjande arbete förhåller sig till förebyggande välfärdsverksamhet eller iii) hur området hälsofrämjande verksamhet relaterar till det främjande och förebyggande arbete som sker inom andra områden, t.ex. sociala omsorgstjänster och hälso- och sjukvård. Områdets innebörd och relation till andra områden behöver klargöras. Folkhälsomyndigheten vill också påtala att verksamhet inom idrott och kultur, som ligger utanför utredningens definition av välfärdsverksamheter, i vissa fall kan utgöra hälsofrämjande verksamhet.

5.4.3 En definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet

Folkhälsomyndigheten anser att det är bra att utredningen är tydlig med att definitionen som tagits fram avser de tillfällen när idéburna aktörer bedriver offentligt finansierad verksamhet inom välfärden och inte alla situationer där ideella organisationer samverkar med det offentliga.

Utredningen föreslår vidare under kapitel 10.1 att definitionen av idéburna aktörer även kan användas vid bidragsgivning från staten, kommuner och regioner när detta anses lämpligt. Ett exempel som tas upp är Folkhälsomyndighetens förordning (2018:596) om statsbidrag till regionala och lokala ideella organisationer vars verksamhet är inriktad mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar, som kan lämnas till en ideell organisation som är en juridisk person med ett allmännyttigt ideellt ändamål. I Folkhälsomyndighetens bidragsgivning används begreppet ”ideella organisationer”, vilket täcker in alla de organisationer som kan ansöka om statsbidrag, och myndigheten ser inte att den i utredningen föreslagna definition av idéburna aktörer tillför något i hanteringen av statsbidrag.

5.4.5 Förslag till förfarande

Folkhälsomyndigheten välkomnar förslagen om registrering av idéburna aktörer, och delar utredningens uppfattning att det är viktigt att kostnaderna för att registrera en organisation inte blir för höga. Om tröskeln för att registrera sig blir för hög, i form av kostnader eller administrativa krav, finns risken att en stor andel idéburna aktörer ställer sig utanför registret. Vidare bedömer Folkhälsomyndigheten att ett register kan synliggöra idéburna aktörer och att registret, genom att underlätta för olika typer av samverkan, skulle kunna få ett brett användningsområde. Vederbörlig reglering avseende bland annat personuppgifter måste då också ske. Ett register skulle även kunna underlätta konkurrensutsättning vid upphandling.

Folkhälsomyndigheten vill också belysa att eftersom registret sannolikt inte kommer att vara heltäckande kommer aktörer utanför registret sannolikt fortsatt behöva beaktas. Folkhälsomyndigheten vill vidare lyfta betydelsen av att den nya lagen om registrering av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet, förutsatt att den antas, följs upp och utvärderas med utgångspunkt i syfte, tänkta användningsområden och effekter i välfärden.

7 Utredningens bedömningar och förslag beträffande idéburet offentligt partnerskap

Folkhälsomyndigheten välkomnar de åtgärder som syftar till att klargöra förutsättningarna för idéburna offentliga partnerskap i förhållande till gällande regelverk men vill framhålla att det finns anledning att uppmärksamma andra förutsättningar för ett partnerskap utöver de rent rättsliga. Idéburna aktörer kan i samverkan med det offentliga bidra med unika värden i arbetet med komplexa samhällsproblem. Den allmännyttiga målsättningen är gemensam men samtidigt innebär partnerskapet att varje part ska ansvara för och styra sina egna verksamheter, vilket bör leda till nogsamma avvägningar kring förutsättningarna för ett partnerskap och hur ett avtal kan och bör utformas. Exempelvis kan ett partnerskap behöva övervägas utifrån de grundläggande principerna för statlig verksamhet som bland annat innebär att värna om ett effektivt nyttjande av skattemedel. I välfärdssammanhang finns dessutom viktiga aspekter som kan behöva vägas in, till exempel jämlikhet, jämställdhet och vetenskaplig grund i fråga om bland annat kunskap, insatser och metoder. Det behöver tydliggöras vilka verksamheter som omfattas av begreppet välfärd samt klargöras vad som avses med hälsofrämjande verksamhet, i enlighet med synpunkterna i stycke 3.2. Folkhälsomyndigheten ser vidare att det finns ett behov av att tydliggöra hur eventuella verksamhetsförändringar som kan uppstå hos de idéburna organisationerna ska hanteras inom ramen för partnerskapet. Ökad tydlighet och vägledning kring förutsättningar för ett partnerskap kan behövas, även om den slutliga bedömningen sker i det enskilda fallet.

8.1 Bedömningar och förslag som rör tillämpningen av upphandlingslagstiftningen

Folkhälsomyndigheten ser positivt på förslagen, men vill understryka att för upphandlande myndigheter underlättar ett likartat arbetssätt med olika typer av leverantörer, i enlighet med principen om likabehandling, därför är det viktigt att anbud från idéburna aktörer är jämförbara med anbud från andra leverantörer. Det vore värdefullt att i informationsinsatser till idéburen sektor uppmuntra nyttjande av de databaser som redan är offentligt tillgängliga. Möjligen kan det också finnas ett behov av mer stödjande insatser för idéburen sektor i anbudsförfarandet.

Det förekommer att Folkhälsomyndigheten vill lägga ut uppdrag på idéburen sektor för att till exempel få hjälp med att ta fram kunskapsunderlag eller undersöka behov inom vissa grupper i befolkningen. Så som förslaget är utformat när det

gäller reserverade kontrakt är det dock inte troligt att Folkhälsomyndigheten kommer att kunna utnyttja förslaget för sådana typer av uppdrag då myndighetens behov av sådana tjänster hittills ej överstigit 750 000 euro.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Carlson. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Anders Tegnell, Anna Bessö, Elisabeth Wall Bennet och Britta Björkholm deltagit. Utredaren Malin Ahrne har varit föredragande.

Folkhälsomyndigheten

Malin Ahrne